

УДК 811.16.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-3-26>**Сергій ТЕРЕЩЕНКО,**
*orcid.org/0000-0001-5940-725X*доктор філософії,
молодший науковий співробітникІнституту мовознавства імені О. О. Потебні Національної академії наук України
(Київ, Україна) *tereshenkos.st@gmail.com***ФРАЗЕМІКА ІДІОСТИЛЮ В. КОРОТКЕВИЧА ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ
ФРАЗЕМНОГО ФОНДУ СУЧАСНОЇ БІЛОРУСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ**

Для дослідження основної теми нашої наукової розвідки в статті порушено широкий ряд проблем, що на загальному рівні поділяються на власне мовознавчі та екстралінгвістичні. До перших належать теоретичні питання фраземної норми, фраземного фонду, їх поповнення новими одиницями, а також ролі й значення конкретного автора ілюстративного матеріалу при укладанні словників. До екстралінгвістичних факторів належать жорсткі цензурні обмеження в умовах тоталітарного режиму в сучасній Білорусі, що перевершили заборони радянського періоду. Так до списку екстремістських матеріалів потрапляють навіть тексти класиків білоруської літератури XIX ст., а цензурування відбувається якнайшвидше на всіх рівнях, від преси та видавництва, до корпусу текстів, унеможливаючи спроби об'єктивних наукових досліджень. Увагу зосереджено на текстах визнаного класика білоруської літератури другої половини XX ст. В. Короткевича. Його твори стали вагомою частиною при творенні білоруського національного міфу, а фразеологічна підсистема ідіостилю цього автора, без сумніву, заслуговує на ретельний аналіз в контексті значення для білоруського словникарства, зокрема в галузі фразеології. Досліджено особливості вживання фразеологічного матеріалу, що є складовою ідіостилю Володимира Короткевича і всередині тексту, і на рівні корпусної лінгвістики. Показано рівень частотності вживання цих одиниць у межах корпусу текстів білоруської мови. Багато фразеологізмів, що вживав цей автор стали популярними й впізнаваними для носіїв білоруської мови. В. Короткевич послуговувався такими одиницями, додаючи своїм художнім текстам колориту, надаючи їм особливих відтінків і хоча найпопулярніші з цих фразеологізмів не є авторськими новотворами, вони лишають помітний слід в ідіостилі цього письменника. Автор вдало використовував засоби фразеології для ознайомлення читачів зі специфікою історичних реалій, що наявні в сюжетах його творів. Історичні романи є лише однією зі сторін різноманітної творчості письменника, проте саме вони найбільш потерпають від цензури, заборон та негласного замовчування. Тему білоруської історії та національної ідентичності В. Короткевич зображав настільки детально, що відповідно до контексту застосовував увесь спектр мовних засобів, зокрема й фразеологічні одиниці.

Ключові слова: фразеологія, фразеологізм, Володимир Короткевич, білоруська мова, білоруська література, цензура, корпус текстів.

Serhii TERESHCHENKO,
*orcid.org/0000-0001-5940-725X*Doctor of Philosophy,
Junior ResearcherO. O. Potebnia Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine) *tereshenkos.st@gmail.com***PHRASEMICS OF IDIOSTYLE V. KOROTKEVYCH AS A SOURCE
OF SUPPLEMENTATION OF THE PHRASEOLOGICAL FUND OF MODERN
BELARUSIAN LITERARY LANGUAGE**

In order to study the main topic of our research, the article raises a wide range of problems, which are generally divided into linguistic and extralinguistic ones. The first ones include theoretical issues of phraseological norm, phraseological fund, their replenishment with new units, as well as the role and significance of a specific author of illustrative material when compiling dictionaries. Extralinguistic factors include strict censorship restrictions in the conditions of the totalitarian regime in modern Belarus, which exceeded the prohibitions of the Soviet period. Thus, even the texts of the classics of Belarusian literature of the XIX-th century fall into the list of extremist materials, and censorship occurs as quickly as possible at all levels, from the press and publishing houses to the corpus of texts, making attempts at objective scientific research impossible. Attention is focused on the texts of famous classic of Belarusian literature of the second half of the XX-th century. V. Korotkevych. His works became an important part in the creation of the Belarusian national myth, and the phraseological subsystem of this author's idiosyle, without a doubt, deserves a thorough analysis in the

context of its significance for Belarusian vocabulary, in particular in the field of phraseology. The peculiarities of the use of phraseological material, which is a component of the idiosyle of V. Korotkevych, both within the text and at the level of corpus linguistics, have been studied. The level of frequency of use of these units within the corpus of texts of the Belarusian language is shown. Many phraseological units used by this author were popular and recognizable to Belarusian speakers. V. Korotkevych used such units, adding color to his artistic texts, giving them special shades, and although the most popular of these phraseological units are not the author's innovations, they leave a noticeable mark in the idiosyle of this writer. The author successfully used the means of phraseologisms to acquaint readers with the specifics of historical realities that are present in the plots of his works. Historical novels are only one side of the writer's diverse creativity, but they suffer the most from censorship, bans and tacit silencing. The topic of Belarusian history and national identity V. Korotkevych depicted in such detail that, in accordance with the context, he used the entire range of linguistic means, including phraseological units.

Key words: *phraseology, phraseologism, Volodymyr Korotkevych, Belarus language, Belarus literature, censorship, corpus of texts.*

Постановка проблеми. Питання фраземної норми охоплює багато аспектів і потребує численних роз'яснень та уточнень. Наприклад, можна було б уважати цілком правильним твердження, що фраземна норма відображена й зафіксована у фразеографічних кодексах. Проте вже на цій стадії виникає проблема, адже навряд чи до норми можна зарахувати одиниці з діалектних фразеологічних словників. Водночас відкритим залишається питання про кодифіковані фразеологічні одиниці (далі – ФО), що потрапили до тлумачних і перекладних словників, але так і не засвідчені у фразеографічних кодексах.

Аналіз досліджень. На думку білоруського фразеолога й фразеографа І. Лепешева, фразеологічну норму треба розуміти як «традиційне, однотипне й рівноцінне вживання фразеологізмів, прийняте в певний період мовним колективом і усвідомлене ним як правильне й зразкове» (Лепешаў, 1998: 234). На уточнення своєї позиції науковець додає, що до поняття фразеологічної норми належать правильність вибору фразеологізму, оптимальність його застосування зі збереженням властивих йому особливостей (Лепешаў, 1998: 234). Беручи за основу цю думку, важливо звернути увагу на докладну фіксацію ФО на всіх стадіях її функціонування та виявити першу фіксацію писемного вживання звороту. Проте, як зазначає О. Скопненко: «Ні в білоруському, ні в українському мовознавстві поки що не напрацьована потрібна база матеріалів (авторських словників, конкордансів, корпусів та ін.) з першим фіксуванням певної одиниці» (Скопненко, 2020: 168). Далі науковець вказує, що перша фіксація одиниці ще не свідчить про те, що вона закріпилася в літературній мові й беззаперечно відповідає її нормам. Важливе значення має джерело фіксування одиниці (тексти певного визначного письменника, великі загальномовні словники, граматики, орфографічні кодекси, авторитетні періодичні видання та ін.) і його здатність впливати на подальше формування традиції літературної мови (Скопненко,

2020: 169). З цього робимо висновок, що перше фіксування є лише наріжним каменем для зарахування ФО до фраземної норми. На наступних етапах важливо засвідчити зворот у фразеографічних джерелах в екземпліфікації на матеріалі текстів художньої літератури та публіцистики. У цьому питанні не можна нехтувати й узусом – «сукупністю варіантів фразеологізмів у національній мові загалом (літературній, народнорозмовній, діалектній, просторічній та ін.), а також його здатністю впливати на літературну мову» (Скопненко, 2020: 170). Має значення також частотність уживання ФО на різних часових зрізах, що може пролити світло на розглядані етапи внормування фраземіки й допомогти актуалізувати її статус сьогодні.

Мета статті – пролити світло на стан лінгвістичних досліджень сучасної білоруської літературної мови в умовах цензурних заборон та обмежень з боку нинішньої влади Білорусі, а також відобразити безпосередньо на фразеологічному рівні на прикладі одиниць із текстів класика білоруської літератури другої половини ХХ ст. В. Короткевича можливість та потенціал їхнього залучення до фразеографічної норми.

Виклад основного матеріалу. В умовах тоталітарного режиму будь-яке лінгвістичне дослідження отримує чимало перепон. Передусім під ударом опиняється словникарство як галузь, що зобов'язана реагувати на живомовну практику. Наприклад, неможливо оминати увагою вилучення зі шкільної програми білоруської літератури в Республіці Білорусь центрального роману В. Короткевича «Колосся під серпом твоїм» (біл. «Каласы пад сярпом тваім»), у якому зображено події в Білорусі напередодні повстання проти Російської імперії 1863–1864 рр. Спадщина цього письменника відіграла провідну роль у становленні національної свідомості та пробудженні історичної пам'яті білорусів. У сучасній Республіці Білорусь знакові тексти В. Короткевича вилучено з навчальних програм середньої школи.

Короткевичева творчість опинилася на периферії літературного офіційного канону, оскільки теми й проблеми, порушені в поезії й прозі автора, суперечать ідеологічним засадам політики історичної пам'яті білоруського режиму. Проте авторитет і значення творчості В. Короткевича настільки великі, що влада досі намагається замаскувати свої дії. Вилучення згаданого роману назвали заміною на інший текст класика «Чорний замок Ольшанський» (біл. «Чорны замак Альшанскі»). Обізнаний читач одразу зауважить, що історичні події цього роману розгортаються в період Великого князівства Литовського й зосереджені на внутрішній боротьбі в державі, тоді як «Колосся під серпом твоїм» повністю присвячене боротьбі з Російською імперією. У сучасних умовах головний роман письменника «Колосся під серпом твоїм» з виразним антиімперським пафосом не може бути в центрі білоруського офіційного літературного канону, для якого такі мотиви визнані ворожими (чого не було навіть у радянські часи). Якщо взяти до уваги ще й нинішню кампанію в Білорусі знецінення антиросійського повстання 1863–1864 рр. (а події в згаданому романі відбуваються здебільшого в 1850–1861 рр., напередодні повстання, хоч письменникові вдалося створити панораму майже столітнього розвитку Білорусі), то стає зрозуміло, що історичні романи й повісті В. Короткевича не можуть бути виразниками етики й естетики офіційного національного міфу.

Під заборону потрапили й деякі видання творів класика білоруської літератури ХІХ ст. В. Дуніна-Марцинкевича, що викликало неабияке здивування активної частини суспільства. Тексти В. Дуніна-Марцинкевича пройшли всі стадії радянської цензури, але кілька його творів потрапили до списку екстремістської літератури лише нині. Проте деяким сучасним білоруським письменникам пощастило ще менше, адже за цитування текстів В. Некляєва, В. Орлова, О. Бахаревича та інших передбачена кримінальна відповідальність, оскільки назви їхніх творів містяться в переліку «екстремістської літератури». Виконання приписів цензури швидко позначається не лише на книговидаванні та шкільних програмах, а й на корпусах текстів мови. Зокрема, торік упродовж майже 6 місяців не було доступу до корпусу текстів білоруської мови «Білоруського №-корпусу», який запрацював тільки після вилучення заборонених текстів.

Утім, така практика не нова. Як відомо, «білоруські та українські фразеографічні кодекси радянського часу не залучали до опису матеріалів, які не відповідали критеріям панівної ідеології,

що додатково обмежувало арсенал формування фраземної норми. Проте такий підхід здебільшого функціонував після мовних реформ 1933 р. у білоруському та українському ідіомах» (Скопненко, 2020: 169). Яскравим прикладом обмеженості джерел фразеологічного фонду білоруської мови може бути структура національного літературного канону ХХ ст., з якого твори деяких видатних письменників були вилучені цілком (Скопненко, 2020: 171). За таких умов украй важко говорити про можливості повного об'єктивного дослідження різних галузей білоруської мови, зокрема за допомогою корпусів текстів, а також фразеографічних кодексів радянського періоду.

У дослідженні мови творів В. Короткевича передусім привертають увагу ФО, також засвідчені на достатньому рівні частотності в текстах кількох інших відомих білоруських авторів, проте не фразеографовані. До таких належить одиниця **добрая цяца** 'особа, претензії якої не відповідають її справжнім достоїнствам і яка не має підстави для шани' (семантику вислову встановлено за контекстом та з урахуванням дефініції української ФО *гарна цяця*, що вживана з тим самим значенням (Словник фразеологізмів української мови, 2003: 760)): – *О, Берман... Берман, выяўляецца, добрая цяца! Род ягоны стары, але збяднелы і нейкі дзіўны. Вось тут мне пішуць, што ўсе яны мелі непераможную цягу да самоты і з'едліваць* (Карткевіч, 2013: 433). Розглядана ФО виражена у формі вигуку, проте несе в собі помітно більше інформації, ніж просто висловлення емоцій, як було б у випадку з класично вигуковою одиницею. Окрім В. Короткевича, за даними Білоруського національного корпусу, цю одиницю засвідчено в текстах інших письменників, з-поміж яких М. Линьков: *А калі і ведаюць, дык ніхто слова не скажа. Як жа, дзсятнік, вышэй ад майстра... Дый майстры – добрыя цяцы, адна хеўра. А ты ўсё ж ткі кінь, ну чаго ты* (БНК: Линьков); Кандрат Крапива: – *Ну, па ім то плакаць вельмі няма чаго. Гэты набудзе. Сам з чортавых зубоў можа вырваць, добрая цяца, – сказаў Варанец Рыгор, які дагэтуль у гаворку не ўмешваўся* (БНК: Крапива); П. Місько: – *Добрая цяца ўсё роўна. Адвасці да Камарова ў штаб, хай там паўторыць паказанні* (БНК: Місько); М. Лужанін: – *Дый ты – добрая цяца. Няма, каб спыніць, асцерагчы...* (БНК: Лужанін); Л. Рублевська: *Доктар сам добрая цяца! – ноздры Амерыканца пачалі гнеўна раздзімацца. – Ды ён перад маім родам увесь у даўгу!* (БНК: Рублевська).

Не фразеографованою, проте часто вживаною одиницею, за Білоруським національним корпусом

сом, є зворот **курныня мазгі** ‘хтось дуже нерозумний, не спроможний збагнути що-небудь’ (семантику встановлено за контекстом): *А вечарам пан галаван еў смачны суп. Прыціснуўшы ад асалоды вушы на круглай галаве. Еў, аж ружовы на чорным язычок мільгаў. Еў і думаў: Мазгі курныня. Еў і думаў: Не здарма ўсё ж дадзена чалавеку вялікая галава. Вось і паганяйся ты за мною цяпер* (Караткевіч, 2014а: 643; БНК). Серед інших відомих письменників цю ФО вживають також В. Биков: *Дзеля вась гэтых шакалаў, сабак, якія самі некалі здрадзілі самаму святому ў жыцці – радзіме і народу – дзеля ўратавання ўласнай шкуры? І ён пойдзе да іх служыць? Трэба было зусім не ведаць яго, старшага лейтэнанта Агеева, ці мець самому курныня мазгі ў галаве, каб падумаць такое. Але ж, напэўна, падумалі* (БНК: Биков); Т. Бондар: *Апошняе прабурчаў літаральна сабе пад нос, хоць сапраўды лічыў, змушаны быў прызнаць, што гэта даўгавалосая жэрдка з курныні мазгамі, на якую ён раней і позірку пашкадаваў бы, здолела ў піку яму сямія-такія звесткі адкапаць. Нанужаў дурніцу сваімі разважаннямі ледзьве не да смерці і павярнуўся спіною* (БНК: Бондар); С. Давидовіч: – *Ды тавае грахі ў параўнанні з маімі, – не сунімаўся дзед, – як парушынка ў параўнанні з камянюкам! Ды я табе зараз такое раскажу, што ты сваімі курныні мазгамі і ўявіць не магла! Слухай!* (БНК: Давидовіч). Така частотність ужывання порушуе питання про внесення розглядаючої одиниці до фразеографічних кодексів сучасної білоруської літературної мови.

Так само, за даними Білоруського національного корпусу, високу частотність мае фразеологізм **чыстая душа** ‘хто-небудь мае незаплямовану репутацію, чисте сумління’ (семантику встановлено за контекстом): *Ён царкву маю абдзірае, / На прастол брудным поршнем лезе, / Але лезе з чыстай душою, / Бо ад голаду дзеці канаюць / І ў яго, і ў яго суседа* (Караткевіч, 2014б: 27). Окрім В. Короткевича, цю одиницю засвідчено в текстах Янки Німаньскаго: – *Заткніся ты, чыстая душа! Без цябе тут усё дрыміць. Слязьмі, браток, нікому не пасобіш і нічога не зробіш. Трэба халодная нянавіць. Зразумеў?* БНК : Янка Німаньскі); Кузьми Чорного: *Але ў тым была і бяда, што Серж не мог з чыстай душой падысці да дзяўчат і зірнуць ім смела, па-таварыску, па-сяброўску ў вочы* (БНК: Кузьма Чорний); Янки Бриля: *«Напішаш, Генка, – думаю я цяпер, – напішаш, чыстая душа, толькі самім сабою будзь, не палохайся нізкіх надояў, а заўважай перш за ўсё чалавека. І не вучыся цвёрдай сухасці ды слізкай*

гнуткасці ў таго, хто доўга лгаў і ўсё аддаў той баязлівай ці карыслівай мане БНК: Янка Бриль).

Список таких одиниць досить довгий, хоч тут варто ще раз вказати, що це не Короткевичеві окаянізмами, а достатньо поширені в сучасній білоруській літературній мові ФО, засвідчені в текстах багатьох білоруських авторів, зокрема й у творах В. Короткевича. Незважаючи на неповноту корпусу текстів білоруської мови, такі одиниці потребують ґрунтовного дослідження й заслуговують на фразеографічний опис.

Водночас у текстах В. Короткевича функціонує низка ФО, що з певною часткою ймовірності завдячують своїй появі в літературній мові саме цьому авторові. Як Короткевичів окаянізм розглядаємо одиницю **баранячыя мазгі** ‘хтось дуже нерозумний, не спроможний збагнути що-небудь’ (семантику одиниці встановлено відповідно до контексту): *Калі ў той час мы не згінали спіны, / Як давядзеш баранячым мазгам, / Якімі моцнымі мы стаць павінны / Ад новай праўды, зразумелай нам* (Караткевіч, 2012: 254). У цьому випадку В. Короткевіч використовує поширений у народі стереотип про те, що баран – нерозумна істота. Традиційне сприйняття лексеми *баран* дало можливість письменникові на її основі створити фразеологізм, який має певний відтінок розмовності. Згідно з Білоруським національним корпусом ця одиниця не засвідчена в текстах інших авторів (БНК).

Нам не вдалося виявити даних про кодифікацію чи вживання в текстах інших білоруських письменників фраземи **вадун завадзіў** ‘дуже хвилюватися, рухатися, відчувати неспокій’ (семантику встановлено за контекстом): *Калі пасля гэтага “двойца” выступіла на зборні “ад імя губернатара” з гэтай прапановай – прыдняпроўскае “балота” аж вадун завадзіў. Невядома, чым бы ўсё гэта скончылася, але прывезеная панам Данілам дробная шляхта (гісторыя з прапановай Раткевіча трохі-такі навучыла Загорскіх метадам палітычнай барацьбы) пачала шумна гарлаць, ухваляючы прапанову* (Караткевіч, 2015: 71). Те саме твердження стосується одиниці **не з ваты зроблены** ‘міцний, сильний’ (семантику встановлено за контекстом): *Зароў мядзведзь, схапіў чорта за нагу на падлогу і давай яго мяць, латцугом пярэсціць. Чорт лямантаваць, чорт выкручваецца, толькі ж у мядзведзя лапы не з ваты зроблены: чорт нават асіп* (Караткевіч, 2014а: 585).

Серед некодифікованих вигуківих фразем з компонентами, похідними від компонента *чорт*, вирізняється одиниця **чортава душа** ‘уживане

для вираження крайнього незадоволення кимось; роздратування, обурення з приводу чого-небудь' (семантику встановлено за контекстом та з урахуванням подібної української ФО *бісова душа* (Словник фразеологізмів української мови, 2003: 225)): *Я пабачыў ля самых дзвераў два недакуркі маленькі лапкі белай папери. Сханіў яго – почырк быў той самы, што на канверце. – Шчасце тваё, чортава душа – вылаяўся я, – што ты рана вытаніў печку* (Караткевіч, 2013: 446); – *Глядзі, Пацук, гэта не той. – Як не той, чаго ты брэшаш? – А я табе кажу, што не той. Гэта... гэта той дзівак, што жыве ўпраўляючым у Яноўскай. – Ах, чортава душа! Памыліліся трошкі* (Караткевіч, 2013: 469). У Білоруському національному корпусі немає даних про вживання цієї одиниці. На цьому прикладі бачимо, що у фразеологізмі висловлено незадоволення кимось через надання людині характеристики демонічної сили. Душу в народних уявленнях уважали головним нематеріальним виявом людини, її другою і найважливішою половиною. Тож якщо людину вважали лихою, то й асоціювали її душу з нечистою силою. Проте природу цього фразеологізму можна трактувати й інакше. Вислів *чортава душа* може ґрунтуватися на вірі, що така душа належить чортові. Незадоволення висловлене через побажання, щоб душа людини належала чорту. Це своєрідний (редукований) прокльон. Обидва припущення не суперечать, а радше доповнюють одне одного та проливають світло на походження цієї ФО. Білоруській фраземі відповідає українська одиниця *бісова* (*проклята, собача і т. ін.*) *душа* 'уживається для вираження крайнього незадоволення кимось; роздратування, обурення з приводу чого-небудь' (Словник фразеологізмів української мови, 2003: 225). Звороти *чортава душа* та *бісова душа* – абсолютні відповідники.

Шляхом авторської контамінації створено одиницю **адзін грэх з вамі** 'без різниці, не має значення' (семантику встановлено за контекстом та з урахуванням подібних за структурою та компонентним складом одиниць *адзін чорт* та *чорт з вамі*) (Лепешаў, 2008: 644; Лепешаў, 2008: 648): – *Бывайце вы, бывайце лепей хутчэй. А то адзін грэх з вамі, разумеаешся як баба... Дзеці вы. Жадаю вам найлепшага, самага добрага на зямлі* (Караткевіч, 2013: 502). Цілком обґрунтоване припущення, що в основі розгляданої одиниці покладено структурний тип двох кодифікованих фразеологізмів: **адзін чорт** 'без різниці, не має значення' (Лепешаў, 2008: 644) та **чорт з вамі**

'нехай буде так, можна залишити без уваги' (Лепешаў, 2008: 648).

У вірші «На смерть Якуба Коласа» В. Короткевич уживає фразеологізм **залётны сокал** 'хтось визначний, людина високої поваги' (семантику вислову встановлено за контекстом): *Ўстань, любімы, зірні навокал / Ўсе сыны сабраліся твае, / бацька наш, / Наш залётны сокал, / Сэрца наша, Сонца мае! // Хто ж цяпер прасявае пра волю? // Хто, як сонца, / сьдзе на палі? // Дзе музыка? // Дзе песня? // Дзе доля? // Хто асушыць слёзы зямлі?* (Караткевіч, 2012: 297). Ця одиниця не зафіксована в найповнішому фразеографічному кодексі сучасної білоруської літературної мови, також вона не засвідчена в інших авторів за білоруським національним корпусом (БНК : 29.10.2019). Не знайдено аналогів і в українській фразеографічній традиції. Семантично подібний компонентний склад має кодифікована одиниця **залётная птушка** 'чужа, немісцева людина' (Лепешаў, 2008: 270). Проте, як бачимо, у цьому випадку, ФО має знижену оцінку характеристики, а фразема *залётны сокал* передає позитивну характеристику людини.

Отримані дані вказують на тенденцію щодо виокремлення ряду досить поширених фразеологізмів, що з певних причин не внесені до найповніших фразеографічних кодексів сучасної білоруської літературної мови, хоча й мають для цього підстави. Такі одиниці переважно фігурують у текстах кількох знаних білоруських письменників й увага до них з боку В. Короткевича лише додає аргументів на користь їхнього фразеографування. Проте якщо брати до уваги власне Короткевичеві оказіоналізми чи одиниці, які він перший уживає в художній літературі (за даними корпусної лінгвістики), то їхня популярність на сучасному етапі в більшості випадків лишається занадто низькою. Такі фразеологізми мають поповнити фразеологічний словник мови творів В. Короткевича, проте не мають вагомих підстав для внесення до інших фразеографічних кодексів.

Потрібно ще раз наголосити, що наразі вкрай складно дослідити джерела поповнення фраземного фонду білоруської мови через низку чинників, серед яких найпомітніші такі: неповнота фразеографічних кодексів сучасної білоруської літературної мови та сувора цензура нинішнього режиму в Республіці Білорусь, що забороняє використовувати багато художніх текстів. І через це спотворюється об'єктивний фразеографічний опис фраземної підсистеми білоруської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. БНК: Беларускі нацыянальны корпус URL: <https://bnkorus.info/korpus.be.html>
2. Караткевіч У. С. Збор твораў : У 25 т. Т. 1. Паэзія 1950–1960. Мінск : Мастацкая літаратура, 2012. 532 с.
3. Караткевіч У. С. Збор твораў : У 25 т. Т. 3. Апавяданні. Казкі: 1946–1981. Мінск : Мастацкая літаратура, 2014а. 774 с.
4. Караткевіч У. С. Збор твораў : У 25 т. Т. 4. Апавесці. Легенда: канец 1940-х – 1958. Мінск : Мастацкая літаратура, 2013. 861 с.
5. Караткевіч У. С. Збор твораў : У 25 т. Т. 7. «Каласы пад сярпом тваім»: раман. Мінск : Мастацкая літаратура, 2014б. 788 с.
6. Караткевіч У. С. Збор твораў : У 25 т. Т. 8. «Каласы пад сярпом тваім»: раман. Мінск : Мастацкая літаратура, 2015. 590 с.
7. Лепешаў І. Я. Слоўнік фразеалагізмаў беларускай мовы: У 2 т. Т. 2 Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2008. 704 с.
8. Лепешаў І. Я., Фразеалогія сучаснай беларускай мовы, Мінск: Вышэйшая школа, 1998.
9. Скопненка О. І., Особливості фраземної норми в початковий період прескрипції в білоруській та українській літературних мовах у першій пол. XX ст. *Studia Ukrainica Posnaniensia. Zeszyt VII. 2.* – 2020. – С. 167–177.
10. Словник фразеологізмів української мови. В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк та ін. Київ : Наукова думка, 2003. 1104 с.

REFERENCES

1. BNK: Belaruski natsyianalny korpus. [Belarusian National Corps] URL: <https://bnkorus.info/korpus.be.html> [in Belarus].
2. Karatkevich U. S. (2012) Zbor tvorav : U 25 t. T. 1. Paeziia 1950–1960. [Collection of works: In 25 volumes. V. 1. Poetry 1950–1960]. Minsk : Mastatskaia litaratura, 2012. 532 p. [in Belarus].
3. Karatkevich U. S. (2014a) Zbor tvorav : U 25 t. T. 3. Apaviadanni. Kazki: 1946–1981. [Collection of works: In 25 volumes. V. 3. Narratives. Fairy tales: 1946–1981]. Minsk : Mastatskaia litaratura, 2014a. 774 p. [in Belarus].
4. Karatkevich U. S. (2013) Zbor tvorav : U 25 t. T. 4. Apovestsi. Lehenda: kanets 1940-kh – 1958. [Collection of works: In 25 volumes. V. 4. Stories. Legend: the end of the 1940s–1958]. Minsk : Mastatskaia litaratura, 2013. 861 p. [in Belarus].
5. Karatkevich U. S. (2014b) Zbor tvorav : U 25 t. T. 7. «Kalasy pad siarpom tvaim»: raman. [Collection of works: In 25 volumes. V. 7. «Kalasy fell with your sword»: a novel]. Minsk : Mastatskaia litaratura, 2014b. 788 p. [in Belarus].
6. Karatkevich U. S. (2015) Zbor tvorav : U 25 t. T. 8. «Kalasy pad siarpom tvaim»: raman. [Collection of works: In 25 volumes. T. 8. «Kalasy pad serpom tvaim»: a novel]. Minsk : Mastatskaia litaratura, 2015. 590 p. [in Belarus].
7. Lepeshav I. Ya. (2008) Sloŭnik frazealahizmv belaruskai movy: U 2 t. T. 2., [Dictionary of phraseology of the Belarusian language: In 2 vols. v. 2] Minsk : Belaruskaia Entsyklapedyia imia Petrusia Brovki, 2008. 704 p. [in Belarus].
8. Lepeshav I. Ya. (1998) Frazealohiia suchasnai belaruskai movy. [Phraseology of the Modern Belarusian Language] Minsk: Vysheishaia shkola, 1998. [in Belarus].
9. Skopnenko O. I. (2020) Osoblyvosti frazemnoi normy v pochatkovyi period preskryptsii v biloruskii ta ukrainskii literaturnykh movakh u pershii pol. XX st. [Peculiarities of the phrase norm in the initial period of prescription in Belarusian and Ukrainian literary languages in the first half. 20-th century]. *Studia Ukrainica Posnaniensia. Zeszyt VII. 2.* – 2020. – P. 167–177. [in Ukrainian].
10. Slovyk frazeolohizmv ukrainskoi movy. (2003) [Dictionary of phraseological units of the Ukrainian language] / V. M. Bilozhenko, V. O. Vynnyk, I. S. Hnatiuk ta in. Kyiv : Naukova dumka, 2003. 1104 p. [in Ukrainian].